

ARBITRAJNING HAL QILUV QARORINI TAN OLISH VA IJROGA QARATISH
MUAMMOLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7882945>

Toshtemirov Shoxjaxon

*Toshkent davlat yuridik universiteti talabasi
Xalqor huquq fakulteti 3-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tijorat arbitrajning hal qiluv qarorlarini tan olish va ijro etish muammolari hamda o'ziga xos jihatlari va ular bilan milliy yurisdiksiyalardagi farqlar, mahalliy sudlar tomonidan rad etish uchun potensial asoslari o'rganildi. Shuningdek, maqolada bir nechta davlatlarning arbitraj qarorini ijro etish bilan bog'liq mexanizmlardagi muammolar va xavflarni hamda ushbu sohada tajribaga ega bo'lgan huquqshunos mutaxassislardan maslahat olish muhimligi ta'kidlangan. Qarorlarni ijro etishdagi chalkashliklarga qaramay, tezkorlik, betaraflik, maxfiylik, yakuniylik, ijro etish qulayligi va moslashuvchanlik kabi tijorat arbitraj qarorlarini ijro etishning o'ziga xos jihatlari uni xalqaro tijoriy nizolarni hal qilishda jozibador yo'lga aylantiradi.*

Kalit so'zlar: *Tijorat arbitraji, hal qiluv qarorlarini tan olish va amalga oshirish, milliy yurisdiksiya, mahalliy sudlar, samarali ijro mexanizmlari, turli xil yurisdiksiyalar, muammolari tomon, mutaxassislar, xalqaro tijoriy nizolar.*

Abstract: *This article examines the problems and specifics of recognition and enforcement of commercial arbitration awards and their differences among national jurisdictions, as well as potential grounds for rejection by domestic courts. The article also highlights the challenges and risks involved in several countries' enforcement mechanisms and the importance of consulting legal experts with experience in the field. Despite the complexity of enforcement, the specific features of commercial arbitration, such as speed, neutrality, confidentiality, finality, ease of enforcement and flexibility, make it an attractive way to resolve international commercial disputes.*

Keywords: *Commercial arbitration, recognition and enforcement of decisions, national laws, local courts, effective enforcement mechanisms, multiple jurisdictions, problem party, legal experts, international commercial disputes.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются проблемы и особенности признания и приведения в исполнение решений коммерческого арбитража и их различия между национальными юрисдикциями, а также возможные основания для отклонения решения отечественными судами. В статье также освещаются проблемы и риски, связанные с правоприменительными механизмами в некоторых странах, и важность консультаций с юристами, имеющими опыт работы в этой области. Несмотря на сложность принудительного исполнения, специфические особенности коммерческого арбитража, такие как скорость,*

нейтральность, конфиденциальность, окончательность, простота принудительного исполнения и гибкость, делают его привлекательным способом разрешения международных коммерческих споров.

Ключевые слова: *Коммерческий арбитраж, признание и исполнение решений, национальное законодательство, местные суды, эффективные механизмы исполнения, несколько юрисдикций, проблемная сторона, эксперты в области права, международные коммерческие споры*

Ushbu maqolamizning avvalida, xalqaro tijorat arbitraji o'zi nima ekanligiga to'xtalish o'rinli bo'ladi. Xalqaro tijorat arbitraji - bu xalqaro tijoriy bitimlarda yuzaga keladigan nizolarni hal qilish usuli bo'lib, keng ko'lamlı nizolarni, jumladan, shartnomani buzish, intellektual mulk va boshqa tijorat masalalarini hal qilish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan sud jarayoniga moslashuvchan va samarali alternativ hisoblanadi. Bu oshkora yoki maxfiy jarayon bo'lib, unda nizoda ishtirok etuvchi tomonlar o'z nizosini neytral uchinchi tomonga yoki hakamlar guruhiga topshirishga rozi bo'lishadi. Hakam yoki hakamlar guruhi har ikki tomonning dalillarini tinglab, nizo bo'yicha majburiy qaror qabul qiladi. Arbitraj ko'pincha an'anaviy sud muhokamasiga qaraganda afzalroqdir. Chunki tomonlar arbitraj muhokamasini tartibga soluvchi tartib-qoidalrni, shuningdek, nizo muhokamasi bo'ladigan tilni va joyni tanlashlari mumkin. Ushbu moslashuvchanlik tomonlarga bir qancha qulaylik hamda muammolarini o'z tomoniga hal etishda bir qancha imkoniyatlar beradi. Arbitrajning xalqaro xarakteri nizoda turli mamlakat fuqarolari bo'lgan taraflari ishtirok etganda yoki nizo davlat chegaralarini kesib o'tuvchi bo'lganda yuzaga chiqadi. Bunday hollarda arbitraj xalqaro arbitraj qonunlari va shartnomalariga bo'ysunadi, masalan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro savdo huquqi bo'yicha komissiyasi (UNCITRAL) Xalqaro tijorat arbitraji to'g'risidagi namunaviy qonunni misol sifatida keltishimiz mumkin. Qisqa qilib aytadigan bo'lsak, xalqaro tijorat arbitraji tomonlarga o'z nizolarini neytral va samarali tarzda hal qilish vositasini taqdim etadi va xalqaro biznes operatsiyalarida keng qo'llaniluvchi samarali vosita hisoblanadi.

Izlanishlarimiz natijasida xalqaro tijorat arbitraj qarorlarini tan olish va ijro qaratishdagi bir qancha muammolar haqida ba'zi ma'lumotlarni aniqladik va ularni tahliliy jihatdan ko'rib chiqdik. Tijorat arbitraji xalqaro nizolarni hal qilishda eng keng qo'llaniladigan usul bo'lsada, hakamlı sudlarining qarorlarini tan olishda va ijro etishda ba'zan muammolar vujudga kelishi mumkin bo'lishi mumkin. Hakamlı sudining qarorlarini tan olish va ijro etish o'zi nima degan o'rinli savol tug'ilishi mumkin. Bu arbitraj sudining qarorini tan olish va ijro etishni ta'minlovchi sudning hal qiluv buyrug'ini olish jarayoni hisoblanib, muhim ahamiyatga ega, chunki u tomonlarga sud qarorini ijro etish va ko'rilgan har qanday zararni shuningdek boshqa turdagi davolarni undirish imkonini beradi.

Tijorat arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishning asosiy muammolaridan biri turli yurisdiksiyalarda yagona va izchil yondashuvning yo'qligi hisoblanadi. Har bir mamlakatda arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishni tartibga soluvchi o'z qonunlari va qoidalari mavjud bo'lib, ular bir nechta yurisdiksiyalarda qarorni ijro etishga intilayotgan tomonlar uchun chalkashlik va noaniqlikni keltirib chiqarishi mumkin. Yana bir qiyinchilik shundaki, mahalliy sudlarning hakamlik sudlari qarorlarini tan olish va ijro etishda noxolis munosabatda bo'lishidir. Yoki qisqacha qilib aytadigan bo'lsak, milliy qonunlardagi farqlar hisoblanadi. Tijorat arbitrajlarini qarorlarini tan olish va ijro etishdagi eng katta muammolardan biri bu milliy qonunlardagi farqlardir. Har bir mamlakatda arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishni tartibga soluvchi o'z qonunlari va qoidalari mavjud bo'lib, ular bir nechta yurisdiksiyalarda qarorni ijro etishga intilayotgan tomonlar uchun chalkashlik va noaniqlikni keltirib chiqarishi mumkin. Misol uchun, ba'zi mamlakatlarda hakamlik sudlari qarorlarini tan olish va ijro etish bo'yicha juda qattiq talablar mavjud. Bu tomonlarga arbitraj qarorini ma'lum bir yurisdiksiyada ijro etish uchun qanday standartlarga javob berishlari kerakligini murakkablashtirishi mumkin. Ushbu yuqoridagi muammo, ayniqsa, davlat uchun noqulay deb qabul qilingan qarorlarda yoki siyosiy yoki iqtisodiy sabablar mavjud bo'lganda yuzaga kelishi mumkin.

Bundan tashqari arbitraj hal qiluv qarorlarini rad etish uchun asoslarni ham o'z o'rnida aytish joizdir. Negaki, yijorat arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishning yana bir muammosi mahalliy sudlarning tan olish va ijro etishdan bosh tortishi mumkinligidir. Bularga arbitraj bitimining haqiqiy emasligi, arbitraj muhokamasidagi protsessual qoidabuzarliklar yoki qarorning mazmuniga zid kelishi mumkin bo'lgan davlat siyosati bilan bog'liq masalalardir.

Misol uchun, agar sud hakamlik kelishuvi mahalliy qonunlarga muvofiq haqiqiy emas deb topsa yoki arbitraj kelishuv shartlariga ko'ra o'z vakolatlaridan chetga chiqib ketgan bo'lsa, sud arbitraj qarorini ijro etishni rad etishi mumkin. Yoki mahalliy sud arbitraj qarori davlat siyosatini buzgan deb topsa, masalan, mahalliy qonunlar yoki odatlarga zid keladigan zararni qoplash haqidagi arbitraj qarorini ijro etishdan bosh tortishi mumkin.

Majburiy ijro mexanizmlarining yo'qligini yana bir muammo sifatida keltirishimiz mumkin. Tijorat arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishning yana bir muammosi ayrim yurisdiksiyalarda ijro mexanizmlarining yo'qligi hisoblanadi. Arbitraj qarori muayyan yurisdiksiyadagi sud tomonidan tan olingan taqdirda ham, samarali ijro mexanizmlari mavjud bo'lmasa, g'olib tomon qarorni ijro etishda qiyinchiliklarga duch kelishi tabiiy holdir. Masalan, ba'zi yurisdiksiyalarda chet el fuqarosi bo'lgan tomonning mol-mulkiga nisbatan arbitraj qarorini ijro etishning samarali usuli bo'lmasligi mumkin. Bu, agar aktivlar joylashgan yurisdiksiyadagi sud tomonidan tan olingan bo'lsa ham, hakamlik sudining davoni undirish to'g'risidagi qarorini qiyinlashtirishi mumkin.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun arbitraj qarorlarining tan olinishi va ijro etilishini rag'batlantirishga qaratilgan bir qancha xalqaro konvensiyalar va shartnomalar mavjud. Bularga 160 dan ortiq mamlakatlarda arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish uchun asos yaratadigan Xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish to'g'risidagi Nyu-York konvensiyasi hamda Davlatlar va boshqa davlat fuqarolari o'rtasidagi investitsiya nizolarini hal etish to'g'risidagi konvensiya kiradi.(ICSID konvensiyasi- davlatlar va xorijiy investorlar o'rtasidagi investitsiya nizolarini hal qilish uchun asos sifatida qaraladi).

Ushbu sa'y-harakatlarga qaramay, hakamlik sudlarining qarorlarini tan olish va ijro etish hali ham murakkab va qiyin jarayon bo'lishi mumkin. Tomonlar bir nechta yurisdiksiyalarda hakamlik sudining qarorini ijro etish bilan bog'liq yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va xavflarni diqqat bilan ko'rib chiqishlari va ushbu sohada tajribaga ega bo'lgan huquqshunoslardan maslahat olishlari muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, tijorat arbitrajining qarorlarini tan olish va ijro etish, ayniqsa, bir nechta yurisdiksiyalarni qamrab oluvchi nizolarni ko'rib chiqish murakkab va qiyin jarayon bo'lishi mumkin. Hakamlik sudlari qarorlarini tan olish va ijro etishni rag'batlantirishga qaratilgan xalqaro konvensiyalar va shartnomalar mavjud bo'lsa-da, tomonlar yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va xavflarni diqqat bilan ko'rib chiqishlari va ushbu sohada tajribaga ega bo'lgan huquqshunoslardan maslahat olishlari kerak.

Tijorat arbitraji hal qiluv qarorlarini tan olish va ijro etishdagi muammolardan tashqari uning o'ziga xos jihatlariga to'xtalib o'tish ham joizdir. Quyida ushbu afzalliklarning ayrimlariga to'xtalib o'tamiz:

- Betaraflik: Tomonlar odatda tegishli sohada mutaxassis bo'lgan arbitr yoki hakamlar guruhi kabi neytral qaror qabul qiluvchini tanlashi mumkin. Bu qaror muayyan milliy sud tizimida mavjud bo'lishi mumkin bo'lgan har qanday tarafkashlik yoki tarafkashlikdan ko'ra ob'ektiv fikrlarga asoslanganligini ta'minlashga yordam beradi.

- Maxfiylik: Tijorat arbitrajleri ko'pincha yopiq tarzda o'tkaziladi va tomonlar sud jarayoni va qarorni maxfiy saqlashga kelishib olishlari mumkin. Bu tomonlar muhim biznes ma'lumotlarining ommaviy bo'lishini istamasligi mumkin bo'lgan tijorat nizolarida afzallik bo'lishi mumkin.

- Yakuniylik va aniqlik: Arbitraj qarori chiqarilgandan so'ng, u odatda yakuniy va tomonlar uchun majburiydir. Bu shuni anglatadiki, apellyatsiya uchun cheklangan asoslar mavjud bo'lib, bu milliy sud tizimlarida keng tarqalgan uzoq va qimmat murojaatlardan qochishga yordam beradi. Bu, shuningdek, tomonlarga o'z nizosining natijasiga ishonch hosil qilishi mumkin.

- Moslashuvchanlik: Tijorat arbitraji milliy sud tizimlariga qaraganda ko'proq moslashuvchanlikni taklif qiladi, chunki tomonlar arbitraj tili, joylashuvi va tartibini kelishib olishlari mumkin. Bu tomonlar turli huquqiy tizimlar yoki madaniy kelib chiqishi mumkin bo'lgan xalqaro nizolarda afzallik bo'lishi mumkin.

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, arbitraj qarorlarini tan olish yoki ijro etishda bir qancha muammolar mavjud bo'lib, ammo uning qulayliklarini ham e'tirof etmasdan iloj yo'q. Lekin yuqoridagi muammolarga insoniyat yechib bo'lmaz muammo sifatida qaramasligi kerak, negaki ushbu muammolarga barham berib, kelajakda arbitrajning nizolarni hal etishdagi o'rnini yanada oshirib, kamchiliklardan holi bo'lgan arbitraj protsessini yo'lga qo'ysa bo'ladi. Biz ushbu yechimlarni bir nechtasini o'rganishlarimiz natijasida aniqladik. Bu borada olimlarning fikrlarini keltirishni o'rinli deb bildik.

Birinchi navbatda tomonlar tijorat arbitrajining qarorlarini tan olish va ijro etish bilan bog'liq muammolarga duch kelmaslikka yoki boshqacha qilib aytadigan bo'lsak ularni hal qilishning bir necha usullariga to'xtalamiz.

Xalqaro darajadagi huquq ekspertlari bilan maslahatlashish: Xalqaro arbitraj va qarorlarni transchegaraviy ijro etishda tajribaga ega bo'lgan huquqshunoslar bilan muhokama qilish muhimdir. Ular tomonlarga murakkab huquqiy landshaftda harakat qilishda, potentsial qiyinchiliklar va xavflarni aniqlashda va ularni hal qilish bo'yicha strategiyalarni ishlab chiqishda yordam berishi mumkin.

Nufuzli arbitraj institutini tanlash: Tomonlar arbitrajlarini boshqarish va qarorlarni ijro etish bo'yicha tasdiqlangan tajribaga ega bo'lgan nufuzli arbitraj institutini tanlashlari kerak. Bu mukofotning adolatli, xolis va xalqaro standartlarga muvofiq berilishini ta'minlashga yordam beradi.

Muqobil ijro usullarini ko'rib chiqish: Agar muayyan yurisdiksiyada ijro ta'minlash ehtimoli kam yoki qiyin bo'lsa, tomonlar boshqa yurisdiksiyalarda joylashgan aktivlarni ko'rib chiqishi yoki ijro etish ehtimoli yuqori bo'lgan yurisdiksiyada tan olinishi va ijro etilishini kabi muqobil ijro usullarini ko'rib chiqishi mumkin.

Lekin yuqoridagi yechimlar shunchaki muammolarni bar taraf etishning o'ziga xos usullar bo'lib arbitrajning hal qiluv qarorlarini tan olish yoki ijro etishdagi muammolarini butunlay bartaraf eta olmaydi. Taraflar ulardan foydalanishda arbitraj muhokamasida to'qnash kelishi mumkin bo'lgan muammolarni bartaraf eta olishadi. Yaqin kelajakda tijorat arbitrajining qarorlarini tan olish va ijro etish masalalarini hal qilishning bir necha yo'llari bugungi kunda odamlarga ayon bo'lmoqda:

XXI asr texnologiyalar asri hisoblangani bois, bugun kunda raqamli axborotni hayotimizdagi egallagan o'rni kundan kunga ortib bormoqda. Xususan, biz hozirgi kunda dunyoning bir chekkasidagi bir kompaniya dunyoning boshqa burchagidagi kompaniya bilan bemalol masofadan turib shartnoma tuza olishmoqda. Internet tarmoqlaridagi ma'lumot bazalaridan shartnomalarni yuklab olish imkoniyatini yashirib bo'lmaydi. Shunga ko'ra arbitraj sud muhokamalariga texnologik yangiliklarni olib kirish kerak. Wilmer Cutler Pickering Hale and Dorr LLP xalqaro arbitraj amaliyoti raisi hisoblangan Gari Born: "Blokcheyn va aqlli kontraktlar kabi texnologiyalardan foydalanish arbitraj qarorlarini ijro etish usulini inqilob qilish potentsialiga ega",-deb baholagan. Haqiqatdan ham blokcheyn va smart shartnomalar kabi texnologiyalardan foydalanish arbitraj qarorlarining tan olinishi va ijro etilishini tezroq, samaraliroq va

xavfsizroq qilish imkonini beradi. Misol uchun, blokcheyn texnologiyasi taraflar va sudlar tomonidan arbitraj qarorlarini sohtalashtirish yoki o'zgartirish imkoniyatini yo'qqa chiqaradi. Negaki, butun bir butun dunyo internet tarmog'iga asl shartnoma yoki hal qiluv qarorini NFTlar kabi blokchayn sifatida joylashishlari mumkin bo'ladi. Bu esa o'z navbatida mahalliy sudlar tomonidan arbitraj hal qiluv qarorini tan olishda va ijrosini ta'minlashda muhim yechim bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchi yechim sifatida Jeneva universitetining huquq professori va mustaqil sudya hisoblangan Gabrielle Kaufmann-Kohlerning fikrini keltirishimiz mumkin. Xususan u Nyu York konvensiyasini amal qilish doirasini kengaytirish g'oyasini o'z ma'ruzalarida aytib o'tgan. Nyu York konvensiyasi yurisdiksiyasini kengaytirish arbitraj qarorlarining tan olinishi va ijro etilishini ta'minlash yo'lidagi katta qadam bo'ladi. Arbitraj qarorlarini ijro etishga tayyor bo'lgan davlatlar sonini ko'paytirish orqali tomonlarda arbitrajga nisbatdan ko'proq ishonchni oshirish mumkin.

Davlatlar tomonidan arbitraj sudlari qarorlarini tan olish va ijro etishning huquqiy asoslarini o'z qonunchiligida takomillashtirish ularning samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu nima degani, dunyo mamlakatlaridan o'z huquq tizmidagi qonun va normativ huquqiy hujjatlarni xalqaro huquqning umum e'tirof etilgan prinsiplariga va xalqaro maydon tan olgan tajribalarga implementatsiya qilishni hamda aniqlikni ta'minlash uchun yangilashni o'z ichiga oladi. Natijada xalqaro arbitraj qarorlarini tan olishda yoki ularni ijro etishda ularni rad eta olish imkoniyati kamayadi.

Uilyam Parkning, Boston universiteti huquq fanlari professori, fikricha davlat o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash kerak: "Tomonlar arbitraj jarayonida ko'proq hamkorlik qilishga va arbitraj qarorlariga rioya qilishga majburdirlar degan qoidani xalqaro huquq qoidalariga kiritish kerak. Buni amalga oshirishda hamkorlikni rag'batlantirish yoki rioya qilmaslik uchun jazo sanksiyalarini kuchaytirish orqali erishish mumkin". Darhaqiqat taraflar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash arbitraj muvaffaqiyatining kalitidir. Bu hamkorlikni rag'batlantirishni o'z ichiga olishi mumkin, masalan, kam harajatlar yoki tezlashtirilgan protseduralar yoki bunga rioya qilmaganlar uchun jazolar. Kengroq hamkorlikni rag'batlantirish orqali tomonlar nizolarni hal qilish jarayonida yanada samarali natija olishlari mumkin.

Ixtisoslashgan ijro organlarini yaratishni ham yechim sifatida inkorsiz keltirishimiz kerak. Bunda davlat asosiy rolni bajaradi, negaki aynan davlat arbitraj qarorlarini ijro etish uchun ixtisoslashdan agentliklarni yaratishda asosiy kuchga ega. ICSID markazi bosh kotibi ushbu g'oyani qullab quvvatlovchilaridan hisoblanadi. Davlatlar tajribasiga qaraydigan bo'lsak, ushbu amaliyot bugun kunda samarali ishlayotgani ko'rishimiz mumkin. Singapur xalqaro arbitraj markazida (SIAC) arbitraj qarorlarini ijro etishda tomonlarga yordam beradigan maxsus ijro guruhi mavjud. Jamoa arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish bo'yicha katta tajribaga ega va ularni ijro etishning soddalashtirilgan va samarali jarayonini ta'minlab berishda vakolatlarga ega hisoblanadi. Bundan tashqari Qo'shma Shtatlarda arbitraj qarorlarini ijro etishda

tomonlarga yordam beradigan bir nechta agentliklar mavjud, jumladan, nizolarni hal qilish bo'yicha xalqaro markaz (ICDR), Amerika arbitraj uyushmasi (AAA) va JAMS. Ushbu agentliklar hakamlik sudining qarorlarini tan olish va ijro etish bo'yicha ixtisoslashgan ekspertiza bilan ta'minlaydi va tomonlarga murakkab ijro jarayonini boshqarishda yordam berib kelmoqda. Yoki Gonkong Xalqaro Arbitraj Markazida (HKIAC) arbitraj qarorlarini ijro etishda tomonlarga yordam beradigan maxsus ijro bo'limi mavjud. Bo'lim ijro etish jarayoni, jumladan, zarur hujjatlar va tartib-qoidalar bo'yicha ko'rsatmalar beradi hamda arbitraj qarorlarining samarali ijro etilishini ta'minlash uchun mahalliy sudlar bilan yaqindan hamkorlik qiladi. Ushbu davlatlarda yo'lga qo'yilgan arbitraj qarorlari ijrosini taminlash mexanizmlari boshqa davlatga tajriba va o'rnak sifatida qaralishi kerak.

Umumiy xulosa qilib aytadigan bo'lsak, hakamlik sudining qarorlarini tan olish va ijro etish murakkab va qiyin jarayon bo'lib, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan bir qator muammolar keltirib chiqarishi mumkin. Bular qatoriga qarorlarga rioya qilmaslik, qonunchilik asoslarining yo'qligi, ayrim mamlakatlarning xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etishni istamasligi kiradi. Tijorat arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish bilan bog'liq muammolarni hal qilish puxta rejalashtirish, tafsilotlarga e'tibor berish va huquqiy landshaftni to'liq tushunishni talab qiladi. Yoki boshqacha qilib aytganda muammolarning yechimi yangi texnologiyalar, davlardagi huquqiy islohotlar, hamkorlik va ixtisoslashgan huquqni muhofaza qilish organlarining kombinatsiyasini o'z ichiga olishi mumkin. Ushbu yondashuvlarni qo'llash orqali tomonlar o'z nizolarini hal qilishning yanada samarali va samarali vositalaridan foydalanadilar. Ushbu yechimlarni amalga oshirish orqali tomonlar nizolarni hal qilishning yanada samarali bo'ladi. Umuman olganda, arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish tijorat nizolarini samarali hal etishda muhim rol o'ynaydi va bu jarayonni takomillashtirish va tartibga solish bo'yicha olib borilayotgan doimiy sa'y-harakatlar tomonlardan o'z nizolarini hal qilishning adolatli va samarali vositalaridan foydalanish imkoniyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

BIBLOGRAFIYA:

1. "The Challenges of Enforcing International Arbitration Awards" by Michael W. Goldstein and Sean P. Casey, published in The National Law Review.
2. "Challenges to the Enforcement of International Commercial Arbitration Awards" by Nadia Darwazeh, published in The European Journal of International Law.
3. "Enforcing Arbitral Awards in International Commercial Arbitration" by John Fellas, published in The American Journal of International Law.
4. "The Difficulties of Enforcing Arbitration Awards in the Middle East" by Alex Bevan, published in Global Arbitration News.
5. "The Enforcement of Foreign Arbitral Awards in China: Progress and Challenges" by Lijun Cao, published in The Chinese Journal of Comparative Law.

6. "Commercial Arbitration: An Overview" by the American Bar Association - This article provides a general overview of commercial arbitration, including its advantages and disadvantages, the types of disputes it can be used for, and the key players involved.

7. "International Commercial Arbitration: An Introduction" by the International Chamber of Commerce - This article provides an introduction to international commercial arbitration, including its history, the legal framework, and the benefits of using arbitration to resolve international disputes.

8. Gulyamov, Said, and Mokhinur Bakhramova. "Digitalization of International Arbitration and Dispute Resolution by Artificial Intelligence." World Bulletin of Management and Law 9 (2022)

9. "Enforcing Arbitration Awards: A Practical Guide" by the International Bar Association

10. Маргарет Л. Мозес. Халқаро тижорат арбитражитамоийллари ва амалиёти(2020)